

**TILLSAMMANS ÄR
VI TOTALFÖRSVARET**

LÄRARHANDLEDNING

Bedömning och examination

BEDÖMNING

Utbildningens syfte och mål knyter an till gymnasieskolans styrdokumentet och utgår från olika delar av dessa. Målen har lagts in under rubriker från läroplanens inledande delar, och vissa ämnens betygskriterier. Lärandemål för utbildningen utgår från den digitala utbildningen och de läraktiviteter som genomförs med stöd av lärarhandledningen i klassrummet. Till lärandemålen finns frågeställningar som kan användas för att examinera utbildningen, eller som underlag för muntliga eller skriftliga uppgifter.

Bedömningen kan kopplas till det specifika temat på olika sätt. Det handlar om hur eleven kan: *se konsekvenser, dra paralleller, jämföra, värdera och resonera* utifrån information och skeenden.

LÄRANDEMÅL FÖR UTBILDNING TOTALFÖRSVARET

Lärandemålen utgår från kunskaper och förmågor, och eleven ska visa detta genom att:

Redogöra för...

Analysera och identifiera (orsaker och konsekvenser)

Ge argument för sina ståndpunkter och värdera andra ståndpunkter med omdömen

Se samband mellan...

Söka, granska och tolka information från olika källor

Reflektera om källornas trovärdighet och relevans utifrån syftet

Samla in, bearbeta och värdera data/information

Formulera sig i förhållande till källor.

ÖVERGRIPANDE MÅL UTIFRÅN GYMNASIESKOLANS UPPDRAG

MÅL I UTBILDNINGEN

Eleven

Har strategier för ledarskap och förstår vad det innebär att leda i kris/krig.

Har strategier för att hantera krävande situationer och har strategier för stresshantering.

Förstår vikten av god kommunikation som ledare.

Visar förmåga att ta initiativ och kan arbeta både självständigt och tillsammans med andra utifrån givna uppgifter.

GRUNDLÄGGANDE VÄRDEN

MÅL I UTBILDNINGEN

Eleven

Förstår att vi inte kan ta vår demokrati och frihet för given och resonerar om vad var och en kan göra för att stärka vår gemensamma frihet.

Drar slutsatser och ser konsekvenser utifrån olika sätt att agera när krisen/kriget kommer – på kort och lång sikt, och i olika situationer.

Förstår vikten av solidaritet för att bygga ett starkt och robust samhälle och kan argumentera för hur solidaritet stärker ett samhälles robusthet.

Redogör för vad Totalförsvaret är och hur det fungerar.

Förstår och redogör för hur ett krig kan se ut idag.

Känner till det förändrade säkerhetspolitiska läget och kan se konsekvenser och dra slutsatser på kort och lång sikt.

Redogör för hur historiska skeenden spelar roll för dagens konflikter.

FRÅGESTÄLLNINGAR:

Vem vill du vara när krisen/kriget kommer? Resonera och redogör för ditt val.

Vad innebär pliktuppgiften inom Försvarsmakten?

Beskriv vad begreppen värnplikt, civilplikt och allmän tjänsteplikt innebär och hur de samverkar med varandra.

Vad är totalförsvaret?

Hur fungerar totalförsvaret vid en kris eller krig?

Vad innebär det att vi inte kan ta vår frihet för given?

Vilka konsekvenser får ditt sätt att agera på kort och lång sikt, och i olika situationer?

På vilket sätt är det viktigt med solidaritet för att bygga ett starkt och robust samhälle?

Hur kan solidaritet se ut i fredstid, samt i kris och krig? Ge exempel.

FÖRSTÅELSE OCH MEDMÄNSKLIGHET

MÅL I UTBILDNINGEN

Eleven

Analyserar vikten av en nationell identitet och de utmaningar och vinster som finns med en stärkt sådan.

Redogör för de olika identiteter vi ställs inför som medborgare och invånare i Sverige, Norden, Europa och världen, och förstå hur dessa identiteter samspelar och påverkar våra val och vårt liv.

Kan göra historiska och samtida kopplingar på olika nivåer; nordisk, europeisk och global nivå.

Jämför samtida och historiska skeenden och drar slutsatser utifrån dessa.

Förstå att alla i ett samhälle behöver vara förberedda på kris och krig.

FRÅGESTÄLLNINGAR:

Hur kan vi stärka den nationella identiteten?

Vilka utmaningar och risker finns med en stärkt nationell identitet?

Varför behöver vi behålla en balans kopplat till internationella relationer?

Vid vilka tillfällen är den nationella identiteten stark, och hur visar det sig?

Vilka olika identiteter ställs vi inför som individer och grupper?

När har Sveriges som nation varit som mest enat i en nationell identitet, och vad berodde det på?

Hur behöver var och en förbereda sig inför eventuella kriser?

RÄTTIGHETER OCH SKYLDIGHETER

MÅL I UTBILDNINGEN

Eleven

Förstår vad demokratiska arbetsformer innebär och kan använda sig av demokratiska metoder för till exempel mötesteknik.

Redogör för vad rättvisa innebär

Problematiserar och analyserar utmaningar kopplat till demokratiska principer och rättvisa i freds- och krigstid.

Känner till Försvarsmaktens roll i samhället, och de olika myndigheter som samverkar vid kris och krig.

FRÅGESTÄLLNINGAR:

Vilka rättigheter och skyldigheter har jag som individ i freds- och krigstid?

Vad innebär demokratiska arbetsformer, och vad känner du till om mötesteknik?

Vad är rättvisa, och vilka utmaningar finns kopplat till rättvisebegreppet i kris- och krigstid?

Vilken roll har Försvarsmakten, och på vilket sätt samverkar de med andra myndigheter vid kris och krig?

SAKLIGHET OCH ALLSIDIGHET

MÅL I UTBILDNINGEN

Eleven

Förstår syftet bakom propaganda och påverkanskampanjer och kan redogöra för hur sådana kampanjer påverkar oss i kris och krig.

Förstår vikten av att vara kritiskt granskande när det gäller nyhetsrapportering och annan information, samt förstå att avsändaren har en agenda som syftar till att påverka mottagaren.

Använder strategier för att tänka kritiskt, samt granska och värdera data, källor och information.

Förstår hur statliga strukturer ser ut i världen, samt värdet av allianser, samarbete och solidaritet och redogör för hur de kan påverka stater och samhällen i kris och krig.

Förstår vad som kan hota statliga strukturer i världen, och kan redogöra för hur ett samhälle kan arbeta för att stå emot sådana hot.

Förstår att vi alla (i världen) är beroende av varandra på gott och ont, och redogör för

hur det kan visa sig i kris och krig.

Känna till begreppet höjd beredskap och kunna redogöra för vad det innebär.

FRÅGESTÄLLNINGAR:

Vilket är syftet med propaganda och påverkanskampanjer?

Hur kan en påverkanskampanj gå till, och vilka kan den rikta sig till? Ge flera exempel.

Vilka olika allianser där flera stater samarbetar känner du till?

Hur kan samarbete och allianser påverka en nation vid kris och krig?

Vad innebär det att vi alla (i världen) är beroende av varandra på gott och ont? Hur kan det visa sig i kris och krig?

Argumentera för och emot att vara del av en försvarsallians som t. ex. NATO. Vilka kort-siktiga och långsiktiga följder får ett medlemskap i en försvarsallians?

Varför är det viktigt att samhället kan stå emot cyberattacker och desinformation?

Vad innebär höjd beredskap, och när inträffar det?

EN LIKVÄRDIG UTBILDNING

MÅL I UTBILDNINGEN

Eleven

Kan beskriva hur kris och krig drabbar olika grupper i samhället olika; kvinnor, män, HBTQ-personer, olika etniska grupper och minoriteter.

Kan redogöra för hur traditionella könsroller har påverkat människor historiskt under kris och krig, och hur det ser ut idag.

Känner till att krigföring kan ske i form av sexuellt och individuellt våld, som t.ex. massvåldtäkter, kidnappningar, tortyr och fångenskap och resonerar kring hur dessa aktiviteter kan påverka individer och samhällen på olika sätt.

Beskriver hur ett robust och demokratiskt samhälle kan öka jämställdheten och skydda utsatta grupper i kris och krig.

FRÅGESTÄLLNINGAR:

Vilka grupper är det som krigar vid fronten i de flesta väpnade konflikter? Varför är det så?

Vem ska ta hand om barn, sjuka och gamla i ett samhälle under ett krig eller en kris?

Hur drabbar krig och kris olika grupper i samhället?

Varför använder individer och arméer sexuellt våld som en del av sin krigföring?

Hur kan ett robust och demokratiskt samhälle skydda utsatta grupper vid kris och krig?

På vilket sätt skulle kris och krig se annorlunda ut om kvinnor i världen hade mer makt i sina händer?

SVENSKA/RETORIK

MÅL I UTBILDNINGEN

Eleven

Kan göra en analys av muntlig framställning i olika medier och nedtecknade tal.

Känner till grundläggande retoriska begrepp som behövs för att på ett metodiskt och strukturerat sätt tala om och analysera muntlig framställning.

Kan analysera och diskutera frågan om yttrandefrihet i relation till etik och censur.

Eleven förstår hur retoriska grepp används politiskt på olika sätt och kan ge exempel på hur retoriska grepp återfinns inom propaganda, nyhetsrapportering och andra informationskanaler under kris och krig.

Eleven kan **jämföra** rapportering från olika källor och medier, samt **analysera** bakgrund och konsekvenser utifrån dessa variationer.

Kan genomföra muntlig framställning av olika slag och med olika syften i och inför en grupp. Den muntliga framställningen utgår från tema kris/krig/totalförsvaret. Den muntliga framställningen är sammanhängande och begriplig med tydlig **disposition**.

IDROTT OCH HÄLSA 1

MÅL I UTBILDNINGEN

Eleven

Kan redogöra för hur krävande situationer ställer krav på mental anpassning och förberedelse.

Har kunskap om olika sätt att reglera spänning, samt förstår att mental träning kan vara en tillgång i krävande situationer.

SAMHÄLLSKUNSKAP

I arbetet med temat totalförsvaret kan eleven söka, granska och tolka information från olika källor samt göra **välgrundade** reflektioner om källornas relevans och trovärdighet **utifrån syftet**. Här handlar det om att eleven kan förstå och genomskåda påverkansoperationer, propaganda och fake news. Eleven **förstår** att krig kan se olika ut, och att cyberangrepp och liknande hot kan vara en del av krigföringen.

Eleven förstår att Sverige som nation aldrig ger upp – all information om detta kommer att vara falsk. Eleven förstår vikten av att veta detta och inser vilka konsekvenser det kan leda till om desinformation får fäste bland befolkningen.

SVENSKA

I arbetet med temat totalförsvaret kan eleven göra **en analys** av muntlig framställning i olika medier och nedtecknade tal. Eleven känner till **grundläggande retoriska begrepp** som behövs för att på ett metodiskt och strukturerat sätt tala om och analysera muntlig framställning. Eleven förstår hur retoriska grepp används politiskt på olika sätt och kan ge exempel på hur retoriska grepp återfinns inom propaganda, nyhetsrapportering och andra informationskanaler under kris och krig.

Eleven kan **jämföra** rapportering från olika källor och medier, samt **analysera** bakgrund och konsekvenser utifrån dessa variationer.

BEDÖMNINGSMODELL

Använd lärandemål från de olika delarna i den här modellen för att konkretisera vad eleven behöver visa i de olika momenten.

Nedanstående är exempel på utbildningens övergripande lärandemål i modellen.

Eleven kan **redogöra för och analysera** det svenska samhällets organisation i kris-tid. Eleven kan också **redogöra för** såväl individens som gruppens rättigheter och skyldigheter i olika skeden av en kris/krig. I sin analys förklarar eleven **samband och drar slutsatser** om likheter och skillnader i hur kris påverkar olika grupper och individer. Dessutom kan eleven **dra slutsatser** om hur kris påverkar och påverkas av det förhållningssätt som individer, grupper och befolkningen har.

I arbetet med temat totalförsvar kan eleven söka, granska och tolka information från olika källor samt göra **välgrundade** reflektioner om källornas relevans och trovärdighet **utifrån syftet**. Här handlar det om att eleven kan förstå och genomskåda påverkansoperationer, propaganda och fake news. Eleven **förstår** att krig kan se olika ut, och att cyberangrepp och liknande hot kan vara en del av krigföringen. Eleven förstår att Sverige som nation aldrig ger upp - all information om detta kommer att vara falsk. Eleven förstår vikten av att veta detta och inser vilka konsekvenser det kan leda till om desinformation får fäste bland befolkningen.

Eleven kan **analysera** frågeställningar kopplade till krisberedskap och totalförsvar och **identifiera orsaker och konsekvenser** utifrån temat. I analysen **diskuterar** eleven orsakerna och konsekvenserna samt ger möjliga lösningar på dessa. Det kan handla om att visa förståelse för hur samhället och individen delar ansvar för krisberedskap, samt ge argument för olika sätt att se på frågor, samt **värdera** andras ståndpunkter utifrån den information som finns.

Eleven kan **redogöra för** individens rättigheter och skyldigheter i kris- och krigstid, samt för **sambanden** mellan privat insats och ansvar, och den insats som samhället gör på olika nivåer.

Eleven har **kunskap om** de förberedelser var och en behöver göra för att klara av en krissituation, samt är medveten om att detta kan se olika ut för individer och grupper beroende på behov och möjligheter. Eleven kan redogöra för vikten av solidaritet i kris och krig och ge exempel på hur solidaritet kan ta sig uttryck.

Eleven kan, på ett strukturerat sätt, uttrycka sina kunskaper i olika presentationsformer **samt formulera sig självständigt i förhållande till källorna**. Det kan handla om att återberätta eller samtala utifrån temat, eller skapa en presentation som utgår från något tema i utbildningen om totalförsvaret.

Om du har frågor kopplat till genomförande av denna utbildning, tveka inte att kontakta

Magnus Karnefors: magnus.karnefors@mil.se

Robert Trupp: robert.trupp@mil.se

SKRIVUPPGIFT: DEBATTARTIKEL

Svenska

Samhällskunskap

Elevernas riksförbund uppmanar alla elever att engagera sig för Sveriges främsta. De eftersöker debattartiklar där eleverna tar ställning för vikten av att tänka källkritiskt och vara medveten om propaganda och fake news. Du bestämmer dig för att skriva ett inlägg:

- Börja med att formulera din ståndpunkt.
- Formulera tre argument som styrker din tes.
- Fyll på argumenteringen med motiveringar.
- Hitta eventuella motargument.
- Ta fram argument som spolierar motargumentet.

Bearbeta texten. Tänk på att ha med en slagkraftig rubrik, tydlig inledning och argument som stöds av sakliga motiveringar (kopplade till trovärdiga källor) och en avslutning som knyter ihop och övertygar läsaren om din åsikt som den rätta.

SKRIVUPPGIFT: BESKRIVANDE TEXT – RETORIK

Svenska

Retorik

Skriv en beskrivande text där du **ger exempel** på hur retoriska grepp används politiskt på olika sätt, samt på hur retoriska grepp återfinns inom propaganda, nyhetsrapportering och andra informationskanaler under kris och krig. I texten **resonerar och beskriver** du utifrån följande frågeställningar:

Ge exempel på retoriska grepp i krig ur ett historiskt perspektiv: hur användes muntlig retorik under t ex andra världskriget, Vietnamkriget, kalla kriget etc.?

Ge exempel och jämför retorik från olika krig. Vad är gemensamt, och vad skiljer sig åt?

Vilka retoriska grepp används i dagens (muntliga och skriftliga) nyhetsrapportering och propaganda, och **vilken effekt** har dessa på krigsförlopp och opinion? **Vad vill de olika sidorna uppnå**, och hur lyckas de med detta på nationell och internationell nivå?

Hur används muntlig och skriftlig retorik i olika informationskanaler idag, och **vilken effekt** får det på opinionen och de grupper som möts av informationen/propagandan?

Analysera och jämför retorik om en och samma händelse, men ur två olika sidors perspektiv. Beskriv likheter, skillnader, målgrupp och effekt på opinionen.

Koppla samtliga resonemang till grundläggande retoriska begrepp.

Aristoteles anses vara den viktigaste tänkaren inom den retoriska traditionen.

SKRIVUPPGIFT: PM/UTREDANDE TEXT – PÅVERKANSKAMPANJER

Samhällskunskap

Svenska

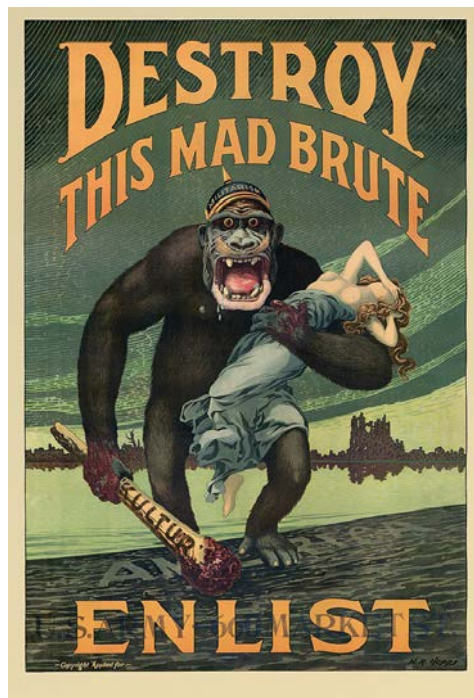
Påverkanskampanjer och propaganda har olika syften, och kan se ut på olika sätt. För att stärka och skydda vårt samhälle behöver vi alla ha strategier för att stå emot påtryckningar och påverkan.

Skriv ett pm/en utredande text där du **presenterar** syftet med propaganda och påverkanskampanjer. **Beskriv** hur påverkan kan se ut på samhälls- och individnivå, samt ge exempel på hur det är möjligt att stå emot dessa hot. **Dra slutsatser** om varför det är centralt för totalförsvaret att befolkningen står emot påverkanskampanjer, cyberattacker och propaganda. Koppla dina slutsatser till orden demokrati, frihet, rättigheter. **Resonera** om hur det är möjligt att känna igen och skydda sig mot den här typen av påverkansattacker.

Rubrik: **Påverkanskampanjer – ett hot mot demokrati och säkerhet**

Källor: Den digitala utbildningen samt olika myndigheters hemsidor. Ange referenser med sk. Referatannonser; *I Försvarsmaktens digitala utbildning om Totalförsvaret beskriver X att...*

Din text ska ha tre huvuddelar: inledning, avhandling och avslutning. I avslutningen knyter du ihop ditt resonemang och sammanfattar vad källorna beskriver.

Utdrag ur antologin "Krigspropaganda – från 1914 till i dag", där David Bergman är en av bidragsgivarna. Till vänster brittisk propagandaaffisch från andra världskriget, till höger amerikansk dito från första världskriget. Foto: Okänd/Public Domain

MUNTLIG UPPGIFT: POD-CAST

Samhällskunskap

Svenska

Välj ett tema kopplat till krisberedskap och totalförsvaret.

Analysera frågeställningar kopplade till krisberedskap och totalförsvaret och **identifiera orsaker och konsekvenser** utifrån temat.

Diskutera orsakerna och konsekvenserna samt ge möjliga lösningar på dessa. Det kan handla om att visa förståelse för hur samhället och individen delar ansvar för krisberedskap, samt ge argument för olika sätt att se på frågor, samt **värdera** andras ståndpunkter utifrån den information som finns.

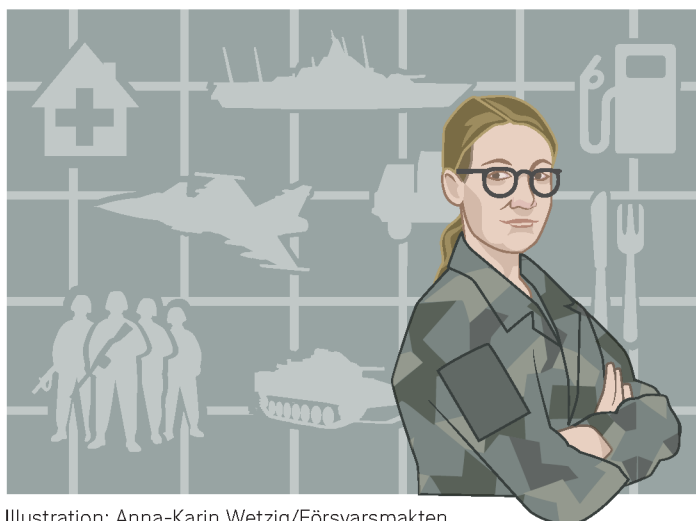

Illustration: Anna-Karin Wetzig/Försvarmakten

Teman:

- Demokrati – ett gemensamt uppdrag
- Ett starkt och robust samhälle
- Beredskap
- Totalförsvaret
- Pliktuppgiften

Redovisa gruppens tankar i en podcast. Skapa olika roller:

- Programledare
- Experter
- (Gäster)

Spela in podden med en telefon. Föreställ er att podden ska sändas i svensk radio eller via någon stor streamingtjänst. Börja med att skriva manus eller stödord för det ni ska diskutera.

Podden ska vara 10–15 minuter lång.

MUNTIG UPPGIFT: DISKUTERA OCH PREENTERA

Samhällskunskap

Svenska

Dela in eleverna i grupper om fyra personer. Dela ut en text var till personerna i gruppen. Låt eleverna förbereda sig under 15 minuter. Därefter ska de följa mallen för diskussionen. Som lärare finns du i bakgrunden för att bedöma elevernas prestationer.

Varje elev ska leda diskussion kopplat till sin text i mellan 7 och 10 minuter.

Förberedelse:

- Läs texten
- Formulera synpunkter på texten med hjälp av diskussionsfrågorna.
- Formulera synpunkter med utgångspunkt i dina kunskaper i ämnet samt utifrån annan relevant kunskap, tankar och slutsatser kopplat till temat.
- Skapa en kort sammanfattning av temat som du senare ska presentera för gruppen.

Diskussion – genomförande:

- Läs upp sammanfattningen och ge egna synpunkter.
- Presentera diskussionsfrågorna.
- Inled med någon egen åsikt eller ge ordet till någon annan.
- Delta själv i diskussionen.
- Se till att alla kommer till tals.
- Se till att gruppen håller sig till ämnet.
- Se till att tiden hålls.
- Sammanfatta diskussionen.

Delta i diskussionen:

- Ställ frågor och följdfrågor.
- Framför egna åsikter. Formulera och bemöt argument.
- Bygg vidare på kamraternas inlägg.
- Ge konkreta exempel.
- Jämför med egna upplevelser.

TEXTER TILL UPPGIFT

DISKUTERA OCH PRESENTERA:

SAMHÄLLSSTÖRNINGAR

De aktörer som berörs av en samhällsstörning ska samordna sitt arbete och sin kommunikation. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Länsstyrelsen är navet i svensk krishantering, och agerar vid händelser som kan få allvarliga konsekvenser för samhället, exempelvis långvariga elavbrott och större olyckor.

Målet för MSB:s verksamhet är att begränsa konsekvenserna av händelsen i samhället. Det gäller både vid fredstida kriser och om Sverige står inför krigshot eller befinner sig i krig.

Även länsstyrelsen har en viktig roll och ansvarar för att samordna det regionala arbetet före, under och efter en samhällsstörning.

Vissa yrken har allmän tjänsteplikt och kan bli placerade där de behövs vid en kris. Exempelvis kan Socialstyrelsen plikta, förflytta, undersköterskor till olika platser. Det här beror på att samhället måste upprätthålla lagar, kommunikation, säkerhet och leveranser i kristider. Det är extra viktigt att barnomsorg och skola fungerar vid en kris, så att föräldrar kan gå till jobbet och upprätthålla civilsamhället. Ett robust totalförsvar i ett stabilt samhälle med fungerande kommunikation förebygger spridning av desinformation i kristider

- Vad händer vid en större samhällsstörning?
- Beskriv de olika aktörernas ansvar, och ge exempel på hur Sverige upprätthåller ett starkt och robust totalförsvar vid kris eller krig.
- Hur agerar du på bästa sätt i din roll som invånare/samhällsmedborgare?

KORREKT INFORMATION

En grundförutsättning för att samhället och demokratin ska fungera är att korrekt information når ut till medborgarna snabbt.

Ett gott exempel på snabb och korrekt information, är att landets ledare håller tät kommunikation med både sitt folk och omvärlden genom att närvara i sociala media vid en kris eller i krig.

Genom ständiga uppdateringar kan ledaren ingjuta mod i befolkningen, och dessutom behålla nära kontakt med omvärlden. Men det finns risk för att den här typen av budskap kan uppfattas som propaganda.

Ibland kan propaganda vara positivt och stärka förtroendet för den som sänder ut budskapet. Ofta används propaganda för att manipulera och styra mottagaren i en viss riktning.

Varje dag sker tusentals cyberattacker mot svenska myndigheter och företag. Olika aktörer använder desinformation på sociala medier för att försvaga och påverka befolkningen.

Propaganda kan vara positivt och stärka förtroendet för den som sänder ut budskapet samt öka invånarnas försvarsvilja. Propaganda används ofta för att manipulera och styra mottagaren i en viss riktning.

Ett angripet land eller folkgrupp ser i stället motståndarens propaganda som ett hot.

Propaganda används ju också för att undergräva motståndarens försvarsvilja. Det händer att en hårt pressad statsledning bluffar och sprider skrämpropaganda för att få sin vilja fram, exempelvis genom att hota om ett tredje världskrig och kärnvapen för att skapa oro och rädsla hos motståndaren. På så sätt försöker de genomdriva sin vilja.

Vi har alla ett stort ansvar att inte sprida desinformation på internet, särskilt vid kris eller krig.

- Vilken typ av information är viktig vid en kris, och hur kommuniceras den på bästa sätt?
- Hur väljer du vilken information du ska tro på, och hur vet du vad som är propaganda eller fake news?
- Hur kan propaganda användas vid kris eller krig? Ge exempel.

HÖJD BEREDSKAP

Omvärldsbilden i Europa och världen har på kort tid förändrats. Det pågår ett krig i vårt närområde, i Europa. Miljontals människor är på flykt. Vi påverkas på olika sätt, och ekonomin och inflationen skenar. Livsmedelsförsörjningen i världen är pressad. Maktstrukturer utmanas och när vi i Sverige bestämmer vår säkerhetsordning så blir vi hotade av Ryssland. Sammantaget befinner vi oss i en helt ny situation som innebär att totalförsvarets förmåga måste stärkas kraftigt. Sverige försvaras bäst i Nato. Det bästa för Sverige och Sveriges säkerhet är att vi är med i Nato.

Om det uppstår krigsfara eller krig behöver samhället snabbt kunna ställa om till krigsförhållanden. Då sker en nationell kraftsamling för att mobilisera militära och civila resurser som kan stärka försvaret. Samtidigt behöver Försvarsmakten samverka i fredstid med berörda myndigheter och föra en dialog med näringslivet för att trygga landets försörjning. Allt för att säkra ett robust och uthålligt totalförsvaret!

Om Sverige blir angripet ska Försvarsmakten försvara Sverige tillsammans med landets övriga totalförsvaret. Motståndet ska vara beslutsamt och uthålligt. Genom att stötta varandra och samverka ska det militära och det civila försvaret tillsammans skapa den största möjliga försvareffekten.

Vid höjd beredskap måste viktiga samhällsfunktioner fungera, exempelvis livsmedelsförsörjning, skola, vård och äldreomsorg. Regeringen kan besluta om höjd beredskap om det exempelvis utbryter krig och konflikter i vårt närområde. Då får regeringen får större handlingsfrihet och kan se till att det viktigaste i samhället fungerar. Vid höjd beredskap kan du bli inkallad för att hjälpa till på olika sätt.

Ansvarig myndighet är Länsstyrelsen som är den högsta civila nivån under en kris och vid höjd beredskap. Utan el, drivmedel, livsmedel och sjukvård så går det inte att försvara Sverige. För att skydda det civila försvaret och samhället i kris- och krigstider aktiveras det militära försvaret genom höjd beredskap. Alla är beroende av varandra inom totalförsvaret.

I fredstider har det militära försvaret till uppgift att stötta samhället, men i krig ska civilsamhället stötta det militära försvaret. Därför behövs ett fungerande samarbete mellan parterna. Det gäller att öva mycket tillsammans i fredstid för att lyckas med det.

Försvarsmakten har en ledande roll i utvecklingen av ett modernt totalförsvaret. Vår huvuduppgift är att försvara Sverige mot ett väpnat angrepp. Och det finns många fler uppgifter som Försvarsmakten ansvarar för.

Försvarsmakten bygger ett aktivt försvar som ska möta varje hot mot Sverige och klara alla utmaningar.

Försvarsmakten är aktiv, kompetent, pålitlig och handlingskraftig i alla lägen.

Försvarsmakten planerar för det som krävs i varje situation och anpassar sin beredskap till oförutsedda händelser.

Försvarsmaktens huvuduppgift är att försvara Sverige mot ett väpnat angrepp. Vi försvarar landet både på egen hand och tillsammans med andra.

Vi ska främja Sveriges säkerhet och skydda Sveriges gränser. Vi ska också värna Sveriges rättigheter som egen stat, svenska intressen samt förebygga konflikter och krig både nationellt och internationellt.

Foto: Jonas Helmersson/Försvarsmakten

Försvarsmakten ska försvara Sverige och landets intressen, medborgarnas frihet och rätten att välja hur du själv vill leva.

- Vem är du i den här nya situationen?
- Vilken är din roll i landets totalförsvar?
- Hur märker du av Försvarsmakten i din vardag, i den vardag du lever i?
- Vilken roll har Försvarsmakten, och på vilket sätt samverkar de med andra myndigheter vid kris och krig?

PLIKTUPPGIFTEN

En plikt är något som du är skyldig att göra. Det finns olika typer av plikt, exempelvis skolplikt och skatteplikt. I Sverige finns en pliktuppgift som hänger ihop med värnplikten och det svenska försvaret. Värnplikt är en plikt som innebär att du försvarar Sverige i rollen som militär. Du genomför en grundutbildning med värnplikt. Därefter får du en befattning i Försvarsmakten som du har från 18 till 47 års ålder. Efter grundutbildningen blir du krigsplacerad och ska ansluta till ditt förband om regeringen beslutar om höjd beredskap eller mobilisering.

Även om allt fler ungdomar kommer att göra värnplikten, så passar det inte för alla. Men i landets totalförsvaret finns det plats och uppgifter för alla. Ytterst handlar det om att hjälpa till med att förbereda Sverige för krig, så att vi som land står emot angrepp och håller vårt samhälle robust.

Brevet från staten, eller mönstringsunderlaget, är ett frågeformulär på webben och innehåller cirka 50 till 60 frågor. Du är skyldig att svara på frågorna som Plikt och prövningsverket skickar ut till dig under perioden januari till februari det år du fyller 18. Du måste svara inom 14 dagar från det att du tar emot brevet. Dina svar avgör om du blir kallad till att göra tester hos Plikt- och prövningsverket. Om du inte svarar på frågorna eller ljuger när du svarar på dem, kan det bli rättslig prövning. Det kan leda till böter eller fängelse, och ge dig en prick i belastningsregistret. Det kan i sin tur ge dig problem med körkortstillstånd och liknande i framtiden. Det kan alltså ge stora konsekvenser om du är oärlig. Dessutom gör du ett aktivt val – att **inte** försvara vårt land och vad vi står för.

Om du blir kallad till mönstring är du skyldig att genomföra den. Du får kallelsen till mönstring ungefär två månader innan det är dags att mönstra. När du kallas beror dels på vilket datum du är född, dels på var i landet du bor. Blir du godkänd och placerad är du skyldig att fullgöra din grundutbildning med värnplikt. Blir du godkänd och placerad är du skyldig att fullgöra grundutbildning med värnplikt. Det finns många anledningar att genomföra en värnplikt. Den främsta är att du hjälper Sverige att fortsätta vara ett tryggt land. Inte bara för dig själv utan också för kommande generationer

Om du inte blir kallad, men är intresserad av att göra grundutbildning med värnplikt, kan du göra en egen ansökan om prövning till Plikt- och prövningsverket. Den kan du tidigast göra när du har fyllt 18 år.

Den civila motsvarigheten till värnplikt kallas för civilplikt. Då kan du exempelvis tjänstgöra som brandman på en flygplats eller arbeta med elförsörjningen. En civilpliktig befattning får inte omfatta verksamheter med stridsuppgifter, men du får utföra ordnings- eller bevakningsuppgifter för att se till att viktiga delar av samhället fungerar.

Idag finns det ingen grundutbildning för civilplikt, men vid behov kan regeringen återinföra skyldigheten att göra civilplikt.

Allmän tjänsteplikt innebär att du som bor i Sverige kan behöva hjälpa till för samhället ska fungera även vid kris eller krig. Du kan exempelvis få köra vattentransporter, ta hand om barn, laga mat eller liknande. Uppgifterna ska helst påminna om dina vanliga arbetsuppgifter.

Alla mellan 16 och 70 år, som är bosatta i Sverige, är totalförsvarspliktiga. Om det behövs är du med andra ord skyldig att delta i olika verksamheter som krävs för att förbereda Sverige för krig.

Foto: Jonas Helmersson/Försvarmakten

Arbetsförmedlingen ska matcha dina erfarenheter och meriter mot de tjänster som behövs vid kris eller krig. Allmän tjänsteplikt aktiveras vid beslut från regeringen.

- Är demokratin värd att försvara? Vem eller vilka ska i så fall göra det?
- Vad tänker du om pliktuppgiften? Hur rör den dig, och hur bidrar den till Sveriges försvar?
- Vem är du när det kommer till pliktuppgiften? Vad vill du bidra med – vem vill du vara i totalförsvaret?
- Vilka rättigheter och skyldigheter har jag som individ i freds- och krigstid?

MUNTLIG FRAMSTÄLLNING INFÖR GRUPP

Samhällskunskap

Svenska

Retorik

Eleven kan, på ett strukturerat sätt, uttrycka sina kunskaper i olika presentationsformer **samt formulera sig självständigt i förhållande till källorna**. Det kan handla om att återberätta eller samtala utifrån temat, eller skapa en presentation som utgår från något tema i utbildningen om totalförsvaret.

Eleven får visa förmåga att anpassa sitt anförande till en klassrumssituation där mottagarna är den aktuella elevgruppen och där taltiden är begränsad. I uppgiften ska eleven även inta rollen som åhörare till kamraters anföranden och ge respons på dessa. Det anförande eleven ska hålla räknas till genren informerande tal. Varje anförandes kommunikativa syfte är att utgöra ett bidrag till klassens gemensamma insikter och resonemang kopplat till temat. Goda bidrag kan vara anföranden som tillför nya perspektiv på temat, berör åhörarna och får dem att reflektera.

Anförandet ska vara ungefär 4 minuter långt och innehålla:

- en presentation av det ämne du har valt inom temat. Här beskriver du bakgrund, fakta, konsekvenser samt hur ditt valda tema påverkar individer och samhälle.
- kommentarer till ämnet, till exempel värderingar, egna åsikter eller egna erfarenheter.

Använd ett presentationstekniskt hjälpmedel, till exempel bilder, några ord på tavlan eller ett bildspel.

Temat att utgå från:

- Vilket är syftet med propaganda och påverkanskampanjer? Hur kan en påverkanskampanj gå till, och vilka kan den rikta sig till? Ge flera exempel. Varför är det viktigt att samhället kan stå emot cyberattacker och desinformation?
- Vilka olika allianser där flera stater samarbetar känner du till? Vilka för- och/eller nackdelar finns med allianser? Hur kan samarbete och allianser påverka en nation vid kris och krig? Varför behöver vi behålla en balans kopplat till internationella relationer?
- Vad innebär det att vi alla (i världen) är beroende av varandra på gott och ont? Hur kan det visa sig i kris och krig?
- Hur kan vi stärka den nationella identiteten? Vilka utmaningar och risker finns med en stärkt nationell identitet? Vid vilka tillfällen är den nationella identiteten stark, och hur visar det sig? Vilka olika identiteter ställs vi inför som individer och grupper?
- När har Sverige som nation varit som mest enad i en nationell identitet, och vad berodde det på?

- På vilket sätt är det viktigt med solidaritet för att bygga ett starkt och robust samhälle? Hur kan solidaritet se ut i fredstid, samt i kris och krig? Hur drabbar krig och kris olika grupper i samhället? Hur kan ett robust och demokratiskt samhälle skydda utsatta grupper vid kris och krig?

PROVFRÅGOR

Använd dessa frågor i till exempel ett digitalt test, eller klipp över dem till ett dokument för att bearbeta och anpassa dem till din grupp och ditt ämne.

- Vad är Totalförsvaret, och hur fungerar det? Resonera kring hur de olika delarna samspelar.
- Vilken roll har Försvarsmakten i samhället, och ange vilka myndigheter samspelar vid kris och krig?
- Vad innebär det att vi inte kan ta vår demokrati och frihet för given?
- Resonera kring hur solidaritet är viktigt för ett starkt och robust samhälle. Argumentera för hur solidaritet stärker ett samhälles robusthet.
- Redogör för hur ett krig kan se ut idag.
- Vilka syften finns bakom propaganda och påverkanskampanjer? Redogör för hur sådana kampanjer påverkar oss i kris och krig.
- Vad innebär höjd beredskap?
- Vad kan en angripare tjäna på att utsätta ett land, en organisation eller ett företag för en cyberattack?
- Varför är risken för påverkan via media större idag än förr?
- Hur kan du göra för att vara kritiskt granskande när det gäller nyhetsrapportering och annan information?
- I vilka sammanhang, forum och medier har du stött på desinformation? Hur visste du att det var desinformation? Hur agerade du?
- Vilka rättigheter är extra viktiga att värna under ett krig? Hur kan dessa rättigheter värnas, och vilka svårigheter kan du se kopplat till att upprätthålla dessa rättigheter?

- På vilket sätt påverkar det förändrade säkerhetspolitiska läget Sverige på kort och lång sikt?
- Redogör för hur historiska skeenden spelar roll för dagens konflikter.
- Beskriv och resonera kring hur kris och krig drabbar olika grupper i samhället; kvinnor, män, HBTQ-personer, olika etniska grupper och minoriteter.
- Redogör för hur traditionella könsroller har påverkat människor historiskt under kris och krig, och hur det ser ut idag – i Sverige och världen.
- Resonera kring hur krigsföring i form av sexuellt och individuellt våld, som t ex massvåldtäkter, kidnappningar, tortyr och fångenskap kan påverka individer och samhällen på olika sätt.
- Beskriv hur ett robust och demokratiskt samhälle kan öka jämställdheten och skydda utsatta grupper i kris och krig.
- Beskriv hur statliga strukturer ser ut i världen, samt värdet av allianser, samarbete och solidaritet och redogör för hur de kan påverka stater och samhällen i kris och krig. Redogör också för vad som kan hota statliga strukturer i världen, och för hur ett samhälle kan arbeta för att stå emot sådana hot.
- Vid en kris är det viktigt att hålla koll på nyhetsflödet. Hur gör du det? Vilka utmaningar eller hinder kan finnas? Vad behöver du tänka på? Hur vet du vilka sidor som går att lita på?

PLANERING AV TEMAT

Gå igenom följande punkter för att se till att allt finns på plats innan ni startar.

Klasser som ska genomföra temat

Lärare som ska leda temat

Tidsåtgång och datum

Information som ska ges till elever inför temat

Kopplingar till ämnen

Bedömningsstöd i ämnen (och/eller) andra styrdokument

Genomförande av bedömning

Gruppindelning för kooperativa uppgifter

Uppföljning – hur håller vi temat levande?